

Ulkoministeriön asiantuntijalausunto ulkoasiainvaliokunnalle

Ulkoasiainvaliokunta on pyytänyt ulkoministeriötä toimittamaan kirjallisen asiantuntijalausuntonsa koskien valtioneuvoston kirjelmää eduskunnalle koskien EU:n viisumipolitiikkaa Venäjän suhteen. Ulkoministeriön maahantuloasioiden yksikkö lausuu lausuntopyynnön johdosta kunnioittavasti seuraavaa.

Suomi tuomitsee jyrkästi Venäjän hyökkäyksen Ukrainaan, joka on räikeä kansainvälisen oikeuden loukkaus. Suomi tukee vankasti Ukrainan itsenäisyyttä, suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta. Suomi vastaa Venäjän toimiin osana Euroopan unionia.

Suomi on pitänyt perusteltuna, että EU reagoi vahvasti Venäjän hyökkäykseen. Suomi tukee EU:n toimintatapaa, jossa Venäjään kohdistuvia toimia lisätään johdonmukaisesti Venäjän aggression jatkuessa.

Suomi korostaa tarvetta EU:n yhteiselle linjalle Venäjää koskevissa viisumikäytännöissä. Suomi pitää tärkeänä EU-tason ratkaisuja, joilla rajoitetaan viisumien myöntämistä Venäjän kansalaisille turismitarkoituksessa. Näiden toimien tulee olla linjassa Schengenin säännösten kanssa. Viisumien myöntöä tulisi kohdentaa välttämättömistä syistä viisumia hakeville, kuten perheenjäsenille ja vastaaville ryhmille. Viisumikäytännöissä on tarve ottaa huomioon myös Venäjän opposition ja kansaisyhteiskunnan toimijoiden tukeminen ja erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat ihmiset.

EU:n ulkoministerit pääsivät 30.-31.8.2022 pidetyssä epävirallisessa kokouksessaan poliittiseen yhteisymmärrykseen siitä, että Euroopan yhteisön ja Venäjän federaation välinen sopimus Euroopan unionin ja Venäjän federaation kansalaisille myönnettävien viisumien myöntämisen helpottamisesta (17.5.2007 nro L 129/27) (viisumihelpotussopimus) jäädytetään ja että myös olemassa olevien viisumien osalta selvitetään mahdollisia toimia. Tältä pohjalta neuvosto hyväksyi 9.9.2022 päätöksen EU-Venäjä viisumihelpotussopimuksen soveltamisen täydellisestä keskeyttämisestä. Viisumihelpotussopimuksen keskeyttäminen astui voimaan 12.9.2022. Komissio julkaisi heti neuvoston päätöksen julkistamisen jälkeen 9.9.2022 soveltamisohjeen koskien Venäjän viisumien myöntöä. Komission ohjeen tavoitteena on harmonisoida viisumisäännösten soveltamista Venäjän kansalaisten hakemuksiin.

Schengen-viisumia hakevien Venäjän kansalaisten viisumihakemuksiin sovelletaan 12.9.2022 lukien vain Schengen-viisumisäännöstöä ja he ovat samassa asemassa muiden kolmansien maiden viisumihakijoiden kanssa. Viisumihakemuksia arvioidaan viisumisäännösten mukaisesti aiempaa tarkemmin. Keskeisiä muutoksia on viisumikäsittelymaksun korotus normaaliin 80 euroon aiemman alennetun maksun sijasta. Viisumin käsittelyaika pitenee ja voi olla viisumisäännösten mukaisesti jopa 45 päivää.

Komission ohjeistuksen mukaan nykytilanne huomioon ottaen Venäjän kansalaisten viisumihakemukset tulee tutkia huolellisesti ja mikäli tarpeen, voidaan viisumihakemuksen käsittelyaika pidentää. Venäjän kansalaisilta voidaan tarvittaessa vaatia lisädokumentteja viisuminkäsittelyprosessin aikana. Mikäli voidaan epäillä, että viisuminhakija aiheuttaa turvallisuusriskin EU-alueella, viisumihakemus tulee ohjeistuksen mukaan evätä. Ohjeen mukaan etenkin Venäjän kansalaisten turistiviisumihakemukset tulee käsitellä äärimmäistä tarkkuutta noudattaen.

Syyskuun 1.päivä voimaan astuneiden kansallisten viisumirajoitusten lisäksi Suomi on lisäksi rajoittanut huomattavasti monikertaviisumeiden myöntämistä 12.9. jälkeen vastaanotettujen viisumihakemusten osalta. Jatkossa turismi-, ystävät ja liikematkustajat perusteella jätettyihin viisumihakemuksiin myönnetään vain kertaviisumi.

EU:n ulkoministerit saavuttivat epävirallisessa kokouksessaan poliittisen yhteisymmärryksen myös Venäjän miehitetyillä alueilla myöntämien matkustusasiakirjoihin liittyen, minkä pohjalta komissio on antanut ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi koskien Venäjän miehitetyillä alueilla myönnettyjen matkustusasiakirjojen tunnustamattomuutta. Ehdotus on tarkoitus käsitellä kiireisesti neuvostossa. Asiaan linkittyvä E-kirje on toimitettu eduskuntaan 26.9.2022. Komission esityksen tarkoituksena on varmistaa, ettei Venäjän miehitetyillä alueilla myöntämiä matkustusasiakirjoja tunnusteta jäsenmaissa viisumeiden myöntö- tai ulkorajan ylittämistarkoituksessa. Suomi pitää hyvänä, että luodaan yhteiset käytännöt kyseessä olevien matkustusasiakirjojen tunnustamattomuudesta.

EU:n ulkoministerit pyysivät kokoukseen lisäksi tarkastelemaan viisumikysymystä ja selvittämään olemassa olevien viisumien osalta mahdollisia toimia.

Toimet EU:n yhteisen linjan aikaansaamiseksi Venäjän viisumirajoitusten osalta ovat tärkeitä. Huomioiden viisumipolitiikka osana EU:n pakotetoimia, on mahdollista, että EU:n viisumipolitiikka tulee Venäjällä vielä kiristymään entisestään. Keskustelu aiheesta tulee EU:n sisällä jatkumaan.

Suomi on EU:n epävirallisessa ulkoministerikokouksessa 19. syyskuuta esittänyt, että EU:n yhtenäisyyden vahvistamiseksi turistiviisumien kieltä tulisi ottaa osaksi EU:n seuraavaa pakotepakettia.

Suomi on 20.9.2022 lähetetyssä kirjeessä ehdottanut komissiolle, että komissio antaisi suosituksen, jonka mukaan ne jäsenvaltiot, jotka estävät maahanpääsyn Venäjän kansalaisilta itse myöntämällään viisumilla, tekisivät sen Schengen-järjestelmässä määrätyn perustein, joko kumoamalla tai mitätöimällä henkilön viisumin, ja/tai asettamalla henkilön SIS-järjestelmässä näkyvään maahantulokieltoon. Tämä antaisi mahdollisuuden evätä saman henkilön maahantulo toiseen jäsenvaltioon ilman erillistä, tapauskohtaista uusharkintaa jokaisen kohdalla.